

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden
Botkyrka kommun
147 85 TUMBA

Beslut efter tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204) – PuL

Datainspektionens beslut

Personuppgiftsbehandling genom kameraövervakning

Datainspektionen konstaterar att den behandling av personuppgifter som utförs av Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden (nämnden) genom kameraövervakning inomhus i Tumba gymnasium (skolan), efter kl. 07:00 och före kl. 22:00 måndag t.o.m. torsdag och efter kl. 07:00 och före kl. 17:00 på fredagar, ordinarie skoldagar är kränkande i den mening som avses i 5 a § andra stycket PuL.

Datainspektionen förelägger därför nämnden att upphöra med den behandling av personuppgifter som sker genom kameraövervakning inomhus i Tumba gymnasium efter kl. 07:00 och före kl. 22:00 måndag t.o.m. torsdag samt efter kl. 07:00 och före kl. 17:00 på fredagar, ordinarie skoldagar.

Ärendet avslutas, men kan komma att följas upp.

Sammanfattning av Datainspektionens beslut

Datainspektionen anser att kameraövervakningen inomhus i Tumba gymnasium under dagtid på ordinarie skoldagar inte är en åtgärd som är proportionerlig i förhållande till ändamålen med övervakningen, elevernas intresse av en fredad och privat sfär samt det intrång i denna sfär som övervakningen innebär. Övervakningen är därför kränkande i den mening som avses i 5 a § andra stycket PuL och Datainspektionen förelägger Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden att upphöra med kameraövervakningen inomhus under dessa tider.

Redogörelse för tillsynsärendet

Datainspektionen genomförde den 11 juni 2008 en inspektion av nämndens personuppgiftsbehandling i Tumba gymnasium.

Vid inspektionen framkom bl.a. följande.

Vid Tumba gymnasium bedrivs såväl gymnasieverksamhet som vuxenutbildning. På skolan finns 48 st övervakningskameror inomhus. Nämnden har gjort bedömningen att samtliga kameror är riktade mot plats dit allmänheten inte har tillträde, d.v.s. icke tillståndspliktiga kameror.

I skolan är ett rörelselarm installerat som är kopplat till en larmcentral. En vaktbil kan vara på plats inom fem minuter.

Övervakningskamerorna upptar och spelar in bilder och är påslagna dygnet runt. Ingen upptagning av ljud sker. Det inspelade materialet lagras på en separat server på skolan och gallras (skrivs över) efter tre månader. De som har åtkomst till det inspelade materialet är fyra vaktmästare, två kuratorer, två anställda inom skolhälsovården, fem rektorer och tre fältassistenter. Sammanlagt 16 personer. Det finns inga dokumenterade riktlinjer om när man får ta del av bilder i realtid eller inspelat material.

De 48 övervakningskamerorna har installerats vid olika tillfällen under åren 1996-1998 (5 kameror), 2000-2001(11 kameror) samt 2004-2006 (32 kameror). Nämnden har som motivering till installationen av övervakningskamerorna uppgivit följande. Under december 1996 avfyrades smällare i skolan och Tumba gymnasium blev enligt nämnden rikskänt för sin ”stökighet”. Under våren 1997 installerades övervakningskameror på en annan skola i kommunen, Botvidsgymnasiet. Med erfarenhet från den, enligt nämnden, positiva effekt kameraövervakningen hade på Botvidsgymnasiet bestämdes att installera övervakningskameror även på Tumba gymnasium. Antalet övervakningskameror har enligt nämnden utökats från 5 till 16 och från 16 till 48 eftersom de haft en positiv påverkan på elevers uppförande, både rörande små (nedskräpning) och större saker (mobbing, småbråk).

Någon analys härutöver av läget före och efter installationen av övervakningskameror har inte gjorts.

Det finns ingen statistik över skadegörelse eller stölder i skolan och det är enligt nämnden inte heller möjligt att ta fram sådan statistik. Enligt nämnden görs polisanmälan av alla brott. Under 2007 gjorde skolan 7 polisanmälningar och hittills under 2008 har 8 st anmälningar gjorts. Det har i ärendet inte framkommit vad dessa polisanmälningar har avsett. Vidare uppger nämnden att inbrott i elevskåpen har upphört sedan övervakningskamerorna installerades. Skolan har även fått minskad nedskräpning när skolledningen har kunnat bevisa för elever att de skräpat ner.

Nämnden uppger att kameraövervakningen haft god effekt, både preventivt och för att klara upp incidenter. Man kan nu enkelt motbevisa den elev som nekar till att ha gjort något. Den preventiva effekten uppges inte bara vara bra mot inbrott, skadegörelse och stöld, utan även mot s.k. ”smågrejer”. Enligt nämnden fungerar övervakningen också som ett hjälpmedel för att uppfostra eleverna i hur man skall bete sig.

I Botkyrka kommun finns inga skriftliga riktlinjer för kameraövervakning. Beslut om installation av övervakningskameror tas, på delegation från nämnden, av nämndens utvecklingschef.

I vissa fall har nämnden övervägt andra åtgärder innan övervakningskameror installerades. Exempelvis övervägde man att installera ett sprinklersystem mot anlagda bräder. Detta ansågs för dyrt och valdes därför bort.

Det har inte skett någon dokumenterad informationsinsats där elever och personal informerats om den personuppgiftsbehandling som sker genom kameraövervakningen. Vid skolans entréer

finns skyltar uppsatta om att skolan är kameraövervakad. Elever, föräldrar och personal får även en studerandekalender där det enligt nämnden tydligt framgår att skolan är kameraövervakad och vad syftet med detta är.

Skolans 48 övervakningskameror bevakar, dygnet runt, bl.a. följande utrymmen i skolan.

Matsal. I matsalen finns tre övervakningskameror. Syftet med dessa är att avslöja inbrottstjuvar nattetid, förhindra matkrig mellan elever och kontrollera vilka elever som inte plockat undan efter sig. Inspelat material har vid flera tillfällen använts för det sistnämnda syftet. Omkring år 2005 bidrog övervakningskamerorna i matsalen till att identifiera en person som på annan plats i skolan stulit en dator.

Korridor utanför matsal. I korridoren utanför matsalen finns en övervakningskamera med syftet att förhindra bråk i matkön.

Cafeteria. Inne i cafeterian finns en övervakningskamera med syftet att förhindra snatteri.

Korridorer. I ett antal av skolans korridorer finns övervakningskameror. Syftet med kamerorna uppges vara att förhindra bråk samt inbrott i elevskåp.

Intill klassrum. Intill ett klassrum där det bl.a. förvaras syra och alkohol i låsta skåp finns en övervakningskamera med syfte att förhindra stöld och bråk. De låsta skåpen har utsatts för inbrottsförsök.

Nödutgång. Vid en nödutgång finns en övervakningskamera som skall övervaka en möjlig flyktväg efter eventuell stöld.

Trappa/uppehållsrum. I ett uppehållsrum finns en övervakningskamera med syfte att övervaka den möjliga flyktvägen efter eventuell stöld som trappan utgör. Syftet uppges även vara att övervaka stökiga elever i uppehållsrummet. Inspelat material har använts enbart för det senare syftet.

Uppehållsrum. I ett uppehållsrum finns två övervakningskameror som ska förhindra bråk. Innan kamerorna installerades hände vid ett tillfälle att det var slagsmål i utrymmet. Vid ett annat tillfälle lossades en gipsplatta i taket, vilken föll i huvudet på en lärare.

Bilverkstaden. I fordonsprogrammets bilverkstad finns två övervakningskameror som ska förhindra stöld av verktyg samt övervaka en möjlig flyktväg efter eventuell stöld på annan plats i skolan.

Uppehållsrum utanför studio. I ett uppehållsrum med intilliggande studio med dyrbar utrustning finns en övervakningskamera som ska förhindra bråk och övervaka en möjlig flyktväg efter eventuell stöld i studion. Övervakningskameran har bidragit till att man identifierat en mikrofontjuv.

Förråd. I ett förråd för kamerautrustning där elever endast får vistas tillsammans med personal finns en övervakningskamera för att förhindra stöld. Vid ett tillfälle när flera elever vistades i förrådet samtidigt inträffade en stöld. Sedan övervakningskameran installerades har det inte förekommit några stölder.

Utanför studio A. Utanför inspelningsstudio A, som innehåller mycket dyrbar utrustning, finns två övervakningskameror för att förhindra stöld. Inga stölder från studion har inträffat.

Biblioteket. I biblioteket finns två övervakningskameror med syfte att förhindra stöld av de datorer som finns i lokalen. Det inspelade materialet har använts för att identifiera en person som försökt tända eld i biblioteket och för att identifiera en person som stulit en dator.

Trappa. I ett uppehållsrum finns en kamera som riktar sig mot en trappa. Syftet med kameran är att övervaka en möjlig flyktväg efter eventuell stöld på den övre våningen.

Restaurang. I skolans restaurang finns en övervakningskamera som ska förhindra inbrott. Nattetid har det stulits en kassadator och sprit. Restaurangen är öppen för allmänheten.

Datorsal. I komvuxelevernas datasal finns en övervakningskamera. Syftet med övervakningen är att förhindra stöld av datorerna. I salen har inga stölder förekommit.

Upphållsrum. I ett större uppehållsrum finns en övervakningskamera med syftet att förhindra bråk och nedskräpning. Vid ett tillfälle satte en elev en papperskorg över huvudet på en annan elev. Det inspelade materialet användes för att reda ut incidenten.

Utanför toaletter. Utanför ett stort antal av skolans toaletter finns övervakningskameror. Syftet med övervakningen är att förhindra bränder. Innan kamerorna installerades förekom anlagda bränder på toaletterna. Detta har inte inträffat efter det att övervakningskamerorna sattes upp.

I ärendet är upplyst om att skolan låses upp kl. 07:00 och att eleverna då får vistas i skolan. Skolan låses kl. 22:00 måndag t.o.m. torsdag samt kl. 17:00 på fredagar. Efter dessa tider aktiveras även larmet.

Datainspektionens bedömning

I lagen (1998:150) om allmän kameraövervakning finns bestämmelser om användning av övervakningsutrustning – allmän kameraövervakning. De flesta av bestämmelserna i den lagen gäller dock inte övervakning av plats dit allmänheten inte har tillträde. När det rör sig om övervakning av en sådan plats genom en automatiserad behandling av personuppgifter är däremot personuppgiftslagens regler tillämpliga.

Nämndens övervakningskameror inomhus är, med undantag för övervakningskameran i restaurangen, riktade mot platser dit allmänheten inte har tillträde. Vid bildupptagningen används digital teknik som medger att enskilda personer kan identifieras. Kameraövervakningen inomhus utgör således sådan automatiserad behandling av personuppgifter som faller under personuppgiftslagen.

Vad gäller övervakningskameran i restaurangen har Datainspektionen upplyst nämnden om att kameran sannolikt kräver tillstånd från länsstyrelsen eftersom kameran övervakar en plats dit allmänheten har tillträde. Övervakningskameran i restaurangen omfattas därmed inte av den följande bedömningen.

Ska de s.k. hanteringsreglerna i personuppgiftslagen tillämpas?

Vilka regler i personuppgiftslagen som ska tillämpas beror på hur uppgifterna hanteras. Ska uppgifterna ingå i en påtagligt strukturerad samling av personuppgifter såsom i en databas eller ett ärendehanteringssystem måste i princip alla regler i personuppgiftslagen beaktas. Är det däremot fråga om behandling av personuppgifter i ostrukturerat material, t.ex. uppgifter i löpande text eller uppgifter i ljud- eller bildupptagningar utan koppling till en registerstruktur behöver man inte tillämpa alla regler i personuppgiftslagen (5 a § första stycket personuppgiftslagen). Sådan ostrukturerad behandling får dock inte utföras om den innebär en kränkning av registrerades personliga integritet. Lagens bestämmelser om säkerhetsåtgärder vid behandling av personuppgifter måste dessutom tillämpas. Bedömningen av vad som ingår i en strukturerad samling av personuppgifter ska göras utifrån det behandlade materialets helhet.

Normalt sett är det material som registreras vid inspelning med hjälp av digitalkameror inte strukturerat i den mening som avses i 5 a § personuppgiftslagen. Endast om materialet är ordnat på ett sådant sätt, t.ex. som en del i ett ärendehanteringssystem eller en databas strukturerad utifrån personuppgifter, kan det bli fråga om en sådan strukturering. Det har i ärendet inte framkommit omständigheter som talar för att nämndens behandling av personuppgifter i samband med kameraövervakning är ordnat på ett sådant sätt att hanteringsreglerna måste tillämpas.

Är nämndens kameraövervakning kränkande enligt 5 a § personuppgiftslagen?

Utgångspunkter för bedömningen

En behandling av personuppgifter i s.k. ostrukturerat material får, enligt 5 a § andra stycket personuppgiftslagen, inte utföras om den innebär en kränkning av den registrerades personliga integritet.

I förarbetena till denna bestämmelse (prop. 2005/06:173 s. 27) anges bl.a. följande:

”Som utgångspunkt för bedömningen av om en behandling av personuppgifter innebär en kränkning av den registrerades personliga integritet kan tas bestämmelserna om grundläggande krav i 9 § och om när behandling av personuppgifter är tillåten i 10 § personuppgiftslagen. Har dessa bestämmelser följts, trots att de i och för sig inte är tillämpliga på behandlingen, kan behandlingen inte betraktas som en kränkning. Det kan i vissa fall även gälla om behandlingen omfattat känsliga personuppgifter. Över huvud taget bör graden av känslighet hos de personuppgifter som behandlas vara bara en faktor bland flera som bör beaktas vid en samlad bedömning

[...]

Bedömningen av vad som är en kränkning skall alltså inte göras schablonartat enbart utifrån vilka uppgifter som behandlas utan måste även ta sin utgångspunkt i t.ex. vilket sammanhang uppgifterna förekommer, för vilket syfte de behandlas, vilken spridning de har fått eller har riskerat att få samt vad behandlingen kan leda till”.

Enligt förarbetena ligger det i sakens natur att tillämpningen av bestämmelsen i 5 a § får bygga på en intresseavvägning där den registrerades intresse av en fredad, privat sfär vägs mot andra motstående intressen i det enskilda fallet (prop.2005/06:173 s. 26 f.) Som regeringen också framhåller är det i slutändan en fråga för rättstillämpningen att i varje enskilt fall, med beaktande av samtliga omständigheter, väga det intrång som kan ha skett i den personliga integriteten.

Av betydelse i detta sammanhang är även artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (artikeln avser rätten till skydd för privat- och familjeliv) samt det s.k. dataskyddsdirektivet på vilket PuL grundar sig (Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG).

Detta medför enligt Datainspektionen att bedömningen av om kameraövervakning i det enskilda fallet är kränkande enligt 5 a § andra stycket PuL, bl.a. innefattar en proportionalitetsbedömning. Vid proportionalitetsbedömningen ska avgöras om kameraövervakningen och den därav följande personuppgiftsbehandlingen är proportionerlig i förhållande till sitt ändamål (exempelvis att förhindra stöld) och till de övervakades intresse av en fredad och privat sfär och det intrång i denna sfär som övervakningen innebär. Man ska således fråga sig om övervakningen verkligen är påkallad i förhållande till de problem som man söker komma till rätta med och om den är rimlig med hänsyn till de konsekvenser den har för enskildas personliga integritet. Enkelt uttryckt kan man säga att om resultatet av den bedömningen är att övervakningen inte är rimlig med hänsyn till integritetsintrånget så är kameraövervakningen att betrakta som kränkande.

I proportionalitetsbedömningen bör bl.a. vägas in om ändamålen i stället kan uppnås med andra åtgärder som innebär ett mindre intrång i den personliga integriteten och dessa alternativa åtgärder inte skulle innebära orimligt höga kostnader i förhållande till ändamålen (jfr Europarådets riktlinjer för videoövervakning beslutade 20-23 maj 2003, samt Artikel 29-gruppens yttrande nr 4/2004 om behandling av personuppgifter genom videoövervakning. Artikel 29-gruppen består bl.a. av företrädare för varje nationell tillsynsmyndighet i EU-medlemsstaterna. Gruppen har sin lagliga grund i artikel 29 i dataskyddsdirektivet och ska se till att direktivet tillämpas enhetligt i medlemsstaterna).

Sammanfattningsvis anser Datainspektionen att frågan om huruvida kameraövervakning i det enskilda fallet är kränkande enligt 5 a § andra stycket PuL, måste avgöras genom en bedömning av följande faktorer:

- Ändamålen med kameraövervakningen
- Behovet av kameraövervakningen
- Graden av integritetsintrång, vilken bl.a. avgörs av
  - vem som övervakas
  - vilken plats som övervakas
  - när övervakningen sker
- Om ändamålen i stället kan uppnås med andra åtgärder som innebär ett mindre integritetsintrång och dessa alternativa åtgärder inte skulle innebära orimligt höga kostnader i förhållande till ändamålen
- Vilken information som ges till de registrerade om att platsen är kameraövervakad
- Hur länge det inspelade materialet sparas
- Vem eller vilka som har tillgång till det inspelade materialet
- På vilka grunder man får ta del av bilder i realtid och inspelat material

Även andra faktorer än ovan nämnda kan naturligtvis i det enskilda fallet visa sig vara av betydelse för bedömningen.

Datainspektionen anser att ett införande av kameraövervakning bör föregås av en analys i enlighet med ovanstående. I ärendet har inte framkommit att nämnden har gjort en sådan analys före införandet av kameraövervakning i Tumba gymnasium.

Bedömning av kameraövervakning i Tumba gymnasium

Med utgångspunkt i de faktorer som nämns nedan, gör Datainspektionen följande bedömning av kameraövervakningen i Tumba gymnasium.

- Ändamålen med kameraövervakningen är många, bl.a. att förhindra inbrott, stölder, skadegörelse, bråk, matkrig, nedskräpning, snatteri och ”stökighet” men även att kunna övervaka möjliga flyktvägar, identifiera misstänkta gärningsmän, kontrollera vilka elever som inte plockat undan efter sig i matsalen samt utgöra ett hjälpmedel för att uppfostra eleverna i hur man skall bete sig.
- Behovet motiveras av nämndens uppfattning om att övervakningen haft positiv effekt på elevernas uppförande, men även av att det innan övervakningskamerorna installerades förekom ett slagsmål, en mikrofonstöld, en skadegörelse genom att en gipsplatta i taket lossades, en stöld i kamerautrustningsförrådet, anlagda bränder på toaletterna, stöld av dator i biblioteket och inbrottsförsök i låsta plåtskåp innehållande bl.a. alkohol.
- Övervakningen sker exempelvis i öppna utrymmen som uppehållsrummen, matsalen, biblioteket, cafeterian, utanför toaletterna samt i flertalet trappor och korridorer. Detta är sådana platser i skolan där eleverna uppehåller sig under stora delar av den tid då skolan är öppen de dagar då undervisning bedrivs.
- Beträffande dessa utrymmen har nämnden, med undantag från övervägandet om installation av sprinklers, inte vidtagit eller övervägt att vidta andra åtgärder än kameraövervakning för att uppnå de anförda ändamålen.
- Nämnden informerar genom skyltar och studerandekalendern om att skolan är kameraövervakad .
- Materialet sparas inte längre tid än tre månader.
- Materialet förvaras på ett sätt som innebär att det är åtkomligt för fyra vaktmästare, två kuratorer, två anställda inom skolhälsovården, fem rektorer och tre fältassistenter.
- Det finns inga skriftliga anvisningar för när någon får ta del av bilder i realtid eller inspelat material.

Inledningsvis konstaterar Datainspektionen att nämndens ändamål med kameraövervakningen är många och omfattande, allt ifrån att förhindra inbrott till att uppfostra eleverna. De platser i skolan som kameraövervakas, t.ex. matsal, uppehållsrum, bibliotek, trappor, utanför toaletter och i korridorer, är sådana utrymmen där elever vistas och umgås en stor del av den tid som de tillbringar i skolan. Beträffande dessa utrymmen har nämnden, med ovan nämnda undantag, inte heller vidtagit eller övervägt andra åtgärder, som skulle innebära ett mindre intrång i den personliga integriteten än kameraövervakning, för att uppnå de anförda ändamålen.

Beträffande integritetsintrånget gör Datainspektionen följande bedömning. Eleverna i Tumba gymnasium tillbringar en stor del av dagen i skolan. När de vistas i skolan deltar de både i undervisning och umgås med vänner. För många elever utgör skolan därför en plats där de framlever såväl sina arbetsliv som sina privatliv. Vidare är ett stort antal av eleverna underåriga och behöver som sådana ett särskilt skydd för sin integritet, eftersom de i allmänhet inte kan förväntas tillvarata sitt intresse av skydd för sin personliga integritet på samma sätt som vuxna. Kameraövervakning inomhus får från integritetsskyddssynpunkt anses som mer känslig än sådan som sker utomhus på allmänna platser, eftersom det vanligtvis finns en större beredskap för att bli sedd och observerad utomhus på platser där allmänheten har tillträde, än på platser inomhus där allmänheten inte har tillträde. Datainspektionen anser därför att kameraövervakningen inomhus i Tumba gymnasium innebär ett avsevärt intrång i elevernas personliga integritet.

Mot detta ska vägas framför allt det behov av kameraövervakning som nämnden har gjort gällande, d.v.s. den positiva effekten på elevernas uppträdande samt behovet av att förhindra inträffade incidenter i form av stölder, skadegörelse och slagsmål.

Vid en samlad bedömning, med särskilt beaktande av att kameraövervakningen inomhus i Tumba gymnasium avser platser i skolan som eleverna är hänvisade att vistas och umgås på, anser Datainspektionen att kameraövervakningen efter kl. 07:00 och före kl. 22:00 måndag t.o.m. torsdag samt efter kl. 07:00 och före kl. 17:00 på fredagar ordinarie skoldagar inte är en åtgärd som är proportionerlig i förhållande till ändamålen och till de övervakades intresse av en fredad och privat sfär och det intrång i denna sfär som övervakningen innebär.

Enligt Datainspektionens bedömning är nämndens behandling av personuppgifter genom kameraövervakning, efter kl. 07:00 och före kl. 22:00 måndag t.o.m. torsdag samt efter kl. 07:00 och före kl. 17:00 på fredagar, ordinarie skoldagar därför kränkande i den mening som avses i 5 a § andra stycket PuL. Kameraövervakningen får därmed inte utföras och nämnden ska föreläggas att upphöra med kameraövervakningen inomhus i Tumba gymnasium under dessa tider.

Hur man överklagar

Om Ni vill överklaga beslutet ska Ni skriva till Datainspektionen. Ange i skrivelsen vilket beslut som överklagas och den ändring som Ni begär. Överklagandet ska ha kommit in till Datainspektionen senast tre veckor från den dag beslutet meddelades för att kunna prövas. Datainspektionen sänder överklagandet vidare till Länsrätten i Stockholms län för prövning om inspektionen inte själv ändrar beslutet på det sätt Ni har begärt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Göran Gräslund i närvaro av dataråden Hans-Olof Lindblom och Katja Isberg Amnäs samt juristen Patrik Sundström, föredragande.

Göran Gräslund

Patrik Sundström

Kopia till:

Personuppgiftsombudet Marianne Storck, Botkyrka kommun, 147 85 TUMBA

Utvecklingschefen Lars Hallström, Botkyrka kommun, 147 85 TUMBA